

tien geboden Arjan Visser

Petra Stienen (Roermond, 1965) is Arabist, politiek commentator en voormalig diplomaat. In 2008 schreef ze 'Dromen van een Arabische lente', over haar werk in het Midden-Oosten. In september verschijnt bij Nieuw Amsterdam haar essay 'Het andere Arabische geluid'.

Petra Stienen

Zo goed mogelijk Petra Stienen zijn

I Gij zult de here uw god aanbidden en hem liefhebben met geheel uw hart, geheel uw ziel en met al uw krachten

"Ik ben een gelovig mens. Vraag mij niet wat dat precies betekent; ik zou je ook niet kunnen vertellen wat echte liefde is. Zoiets moet je niet eens willen verklaren. Het heeft met overgave te maken. Ik geef mij over aan iets wat buiten mijzelf is, wat energie brengt en inspiratie geeft.

Ik ben opgegroeid in een katholieke omgeving. In Limburg heeft iedereen wel een tante Drina of een tante Mia; bij hen heb ik, intuïtief, gevoeld dat het geloof hun troost gaf, sterker maakte. Ik hield – en houd nog steeds – van godshuizen, van plaatsen waar je even tot rust kunt komen, maar ook van het licht, de geur en het geluid. Ik ben een zintuiglijk iemand.

Al mijn zintuigen staan aan, ook het zesde. Ik sta open voor de magie, voor het onbenoembare. Grappig: laatst werd mijn dochter, Soraya, geïnterviewd door de *Volkskrant*. Ze zei, zonder dat ik er iets van afwist, dat ze geloofde dat er meer is dan wij zien. Zo heb ik er ook altijd over gedacht. Misschien komt het door mijn dochter, maar ik heb het idee dat ik steeds dichterbij de buurt kom van de magische gevoelens die ik als klein meisje had; terug naar het durven vertrouwen op je intuïtie.

Ik heb een foto van Soraya. Gemaakt in Damascus, op de plek waar ze het lekkerste ijs ter wereld maken. Pistache-achtig roomijs. Iedere Syriër krijgt tranen in zijn ogen als hij aan dát ijs denkt. Goed, daar zit ze, mijn dochter, met haar grote blauwe ogen. Ze denkt niet aan wat er is gebeurd, of aan wat er nog gaat komen. Zij is daar, op dat moment. Zij is het ijs. Begrijp je? Dát is het. Mijn geloof is in die zin dus niet geëvolueerd; ik volg geen rechte lijn naar boven, ik maak een cirkel. Ik kom uit bij wie ik was. Het is het verhaal van de alchemist die de hele wereld afreist om een schat te vinden die uiteindelijk voor zijn eigen deur begraven ligt.

Volgens mij is het de opdracht van ieder mens om de talenten die hij of zij heeft meegekregen optimaal te benutten. Met andere woorden: ik moet proberen om zo goed mogelijk Petra Stienen te zijn."

II Gij zult de naam van de heer uw god niet zonder eerbied gebruiken

"Met taal kun je verleiden en ver-

binden, maar je kunt er ook enorm veel mee kapot maken. Of het nou het oneerbiedig gebruik van Gods naam is, of ordinair gescheld op Twitter: ik hoor bijna letterlijk iets stuk vallen als ik scheldpartijen hoor of lees. Soraya en ik hebben thuis een denkbeeldige spaarpot waar we in gedachten een muntje in gooien als ons per ongeluk toch iets lelijks ontglipt. Soraya zegt nog wel eens dat iets 'Kwalitatief Uitermate Teleurstellend' is. Wat een Kwalitatief Uitermate Teleurstellend weer! Dat klinkt toch leuker dan: wat een kutweer. Toch?"

III Gij zult de dag des heren heiligen

"Zaterdag is voor mij de echte sabbat, dat is die ene dag in de week waarop ik alles probeer uit te zetten. Ik houd van lummelen, mijmeren en dutjes doen. Ik bouw ook rust in door niet lang van tevoren van alles af te spreken. Het is ook zo Nederlands: je bent mijn beste vriend, zullen we op 8 augustus om 15.15 afspreken? In de Arabische wereld is zoiets ondenkbaar. Daar gaan ze veel spontaner met elkaar om. Daar zouden ze het ook niet erg hebben gevonden dat jij een half uur te laat op onze afspraak kwam, Arjan Visser! Vind ik ook niet, hoor. Ik vind het heerlijk om onverwacht wat tijd voor mezelf te hebben. Het liefst breng ik zo'n vier uur per dag alleen door. Ik ben vanochtend vroeg opgestaan, ik heb een wandeling door het bos gemaakt. Zo'n bos is als een kerk, de bomen zijn als gewelven; daar onderdoor te lopen is ook een soort van eredienst vieren."

IV Eer uw vader en uw moeder

"Volgens mij is dit gebod de oorzaak van veel ellende. Sommige ouders zijn in hun opvoeding heel dwingend. Ze zien hun kinderen als een verlengstuk van hun eigen onzekerheden, eisen of dromen. Ze eisen onvoorwaardelijke liefde, terwijl die er volgens mij alleen ván hen naar hun kinderen toe zou horen te zijn.

Mijn vader was ook zo'n man. Ik moest naar hem luisteren, en hij kon mij niet uitleggen waarom ik dat moest doen. Hij was de man, dus de baas. Dat was alles. Ik was een autonoom meisje, ik accepteerde niet dat hij zijn gezag afdwong. We clashten voortdurend. Mijn eerste herinnering is die van een pot pindakaas die door de keuken – mijn kant op – vloog...

Ik stel me nu voor hoe mijn doch-

ter over twintig jaar met iemand in gesprek is over háár jeugd. Toen zij klein was heb ik ergens iets gelezen wat alle opvoedingsboeken overbodig maakte, een stelregel die ik inmiddels ook voor mezelf hanteer: alles mag, maar je doet jezelf geen pijn, je doet anderen geen pijn en je maakt nooit moedwillig iets kapot.

Mijn keuze voor die methode is natuurlijk een reactie op mijn eigen opvoeding die vooral onduidelijk en onvoorspelbaar was; een beetje zoals het gedrag van mijn vader. Hij was manisch depressief. Dat wist ik

'Hoe is het mogelijk dat Amerika, onze vriend, onze grootste bondgenoot, zó selectief met het internationaal recht kon omgaan'

toen niet, en later, als volwassen vrouw, leerde ik met meer empathie naar hem te kijken, maar het is nooit meer echt goed gekomen tussen ons.

Ik was in Syrië toen hij stierf. Ik had tijdens zijn ziekte nog kunnen teruggaan om afscheid van hem te nemen, maar dat heb ik niet willen doen. Dat had ik al gedaan. In mijn hoofd, en mijn hart. Op een gegeven moment, na talloze pogingen om met hem in gesprek te komen, móest ik wel zeggen: hier houdt het op. Zelfbehoud, natuurlijk. Ik moest mijn grenzen bewaken.

In het programma 'Het mooiste meisje van de klas' (Tros, uitgezonden op 26 januari 2012, AV) zeg ik dat ik geloof dat mijn vader nu zijn best doet om het goed te maken. Dat klinkt misschien wat zweverig, maar ik bedoel te zeggen dat een deel van zijn energie is achtergebleven, misschien is het wel een deel van hem in mijzelf. Uiteindelijk zitten onze ouders in ons wezen. Ik bedoel: in dat kleine, zeven weken oude, pulserende dingetje dat ik ooit via een echoscopie in mijn buik zag zitten, waren wij als haar ouders natuurlijk óók al aanwezig.

Mijn vader was ontzettend creatief. Hij kon heel charmant zijn. Op zijn goede momenten wist hij half

Roermond om zijn pink te winden. Als hij niet zo ziek was geweest, zou hij een uitstekend zakenman zijn geworden. Maar hij zat vast in zijn ziekte en kon weinig liefde geven. Nee, het was geen fijne start, maar gelukkig heb ik veel liefde en vriendschap van anderen gekregen waardoor ik daar allang mee kan leven.

John Gray heeft het in zijn boek 'How To Get What You Want and Want What You Have' over de tien vaten van liefde – spirituele liefde, liefde van familie, van vrienden enzovoorts. Hij zegt dat je niet al je energie moet stoppen in een vat waarin nog maar een bodempje liefde ligt, maar dat je juist moet kijken naar vaten die goed gevuld zijn. Wat ik thuis tekortkwam, vond ik bij mijn vrienden, op school, in de bibliotheek. Er waren mooie relaties, een familie in Syrië die ik als eigen ging beschouwen. Niet bij wijze van compensatie, nee, het vóelt werkelijk zo. Ik ben enorm dankbaar voor alles wat op mijn pad komt.

Voor mijn moeder is 'Het mooiste meisje van de klas' overigens een geschenk geweest. We hebben het programma echt met ons gezin beleefd, het heeft ons nog dichterbij elkaar gebracht. Mijn moeder was net 65 geworden. Na de scheiding van mijn vader, zijn dood, en die van de liefdevolle man met wie ze later nog een relatie heeft gehad, kreeg ze een naar ongeluk – en nu zat ze daar, trots op haar dochter, openhartig, met een glinstering in haar ogen. Na zoveel tegenslag, na al de tekorten die horen bij de generatie die kort na de oorlog werd geboren, is er nu, in die derde fase van haar leven, een enorme rijkdom op haar afgekomen. Ze mag er zijn. Meer dan ooit."

V Gij zult niet doden

"Heb je het filmpje van George Carlin gezien dat ik op Twitter heb gepost? (<http://youtu.be/1KiCEJoX9kE>). Hij brengt op een briljante manier de tien geboden terug naar twee. Eén: wees altijd eerlijk en trouw. Twee: doe je uiterste best om nooit een ander te doden. Meer is eigenlijk niet nodig. Ja, en hij voegt er een derde gebod aan toe: hou je geloofsovertuiging voor jezelf. Dat is namelijk de oorsprong van heel veel moordpartijen. Ik denk dat ik niet kan doden, maar dat weet ik natuurlijk niet zeker. Ik hoop dat ik het nooit hoeft te doen.

Ik geloof in vreedzaam demonstreren, in geweldloos communiceren, maar hoe reageer je als een dictator

je hele familie uitmoordt? Of andersom, ik was in Jordanië toen Osama bin Laden werd gedood in een geheime operatie door de Amerikanen. Ik heb er de hele dag met allerlei mensen over gesproken en wel honderd verschillende meningen gehoord. Er was kritiek op de VS, maar er waren ook mensen opgelucht dat hij er niet meer was en zijn terreur voorbij zou zijn. Ik heb mij vooral afgevraagd hoe het mogelijk was dat Amerika, onze vriend, onze grootste bondgenoot, zó selectief kon omgaan met het internationaal recht. Als wij, het beschaafde Westen, het op deze manier doen, heeft de andere kant toch net zo veel recht om voor eigen rechter te spelen?"

VI Gij zult geen onkuisheid doen

"Volgens mij heeft dit gebod vooral te maken met angst voor vrouwelijke seksualiteit, met bezit, met het willen weten wie je nageslacht is. Het is een gebod met een dubbele moraal. Mannen die voor een open relatie pleiten kunnen vaak een koekje van eigen deeg nauwelijks verteren. Ik zou het iedereen gunnen dat seksualiteit op een gelijkwaardige manier kan worden beleefd. Het is te mooi, te heilig, om daar onbehoorlijk mee om te gaan. Ik ben er vrij en open over. Of je nou met allerlei mensen tegelijkertijd een relatie wilt hebben, of als maagd een huwelijk wilt ingaan: als het met ieders instemming, in gelijkwaardigheid, gebeurt, kan bijna niets onkuis zijn. Voor mijzelf geldt dat de taart niet één keer hoeft te worden opgegeten. Dat had ik al als tiener, en dat heb ik nog steeds. Ik vind het wel mooi, en spannend, dat je een tijdje om elkaar heen draait en niet alles onmiddellijk weggeeft. Dat is een subtiliteit die je – los van alle narigheid, die er ook is – terugziet in de Arabische wereld. Een oogopslag, de manier waarop iemand heel even je hand aanraakt... Dat is pure poëzie die in de commercialisering van seks totaal verloren lijkt te zijn gegaan. Toen ik na negen jaar terugkwam in Nederland schrok ervan hoeveel bloot er was; hoe seks werd weggezet als een patatje oorlog. Misschien best lekker, voor één keer, maar alle dagen patatje oorlog, dat lijkt me heel erg ongezond."

VII Gij zult niet stelen

"Weet je wat ik erg vind? Als mensen, zoals jij en ik, in alle ernst vra-